

Nº 2/1936.

L a n d s k a p s n ä m n d e n s redogörelse till Ålands landsting med anledning av Ålands delegationens avräkning mellan riket och landskapet för åren 1932-34.

Jämte skrivelse för den 14 sistlidne januari har landskapsnämnden till Landstinget översänt den nämnden genom republikens myndigheter tillhandahållna kalkyl, som av Ålandsdelegationen uppgjorts för uträkning av det landskapet på grund av 26 § i lagen om självstyrelse på Åland tillkommande utjämningsbidraget för treårsperioden 1932-34, jämte till kalkylen sig anslutande två olika framställningar från delegationen till Rikets President.

De till landstinget tidigare av landskapsnämnden insända treårsavräkningarna jämte därtill hörande handlingar hava i allmänhet icke åtföljts av särskilda redogörelser eller förklaringar från landskapsnämnden över de poster i avräkningen, som för landskapet erbjudit särskilt intresse. Visserligen har lantrådet uti sina tidigare berättelser över landskapets förvaltning till närmare undersökning upptagit en del av de poster i avräkningarna, som varit av den beskaffenhet, att de ej kunnat utan anmärkning från landskapets sida förbigås, men i regeln har dessa annotationer ej ådragit sig särskilt intresse från landstingets sida, sannolikt emedan de publicerats först c. ett år efter det avräkningarna tillställts landskapsmyndigheterna. Med hänsikt till de särskilda om-

ständigheter, som uti avräkningen för åren 1929-31 voro förknippade med en del landskapets utgifter, vilka av delegationen icke kompenserats, bilades avräkningen, då densamma till landstinget översändes, en av lantrådet utarbetad promemoria, vilken återfinnes i dennes berättelse VIII över förvaltningsåret 1932, till vilken även i det följande vid behov kommer att hänvisas. Då emellertid, på grund av att, såsom anförts, dylika redogörelser från landskapsnämndens sida i regeln icke åtföljt avräkningarna, hava en del missuppfattningar beträffande orsakerna till ett antal icke kompenserade utgifter uppkommit och visat sig synnerligen svåra att avliva.

Med anledning av det resultat, Ålandsdelegationen vid avräkningen för åren 1929-31 stannat samt med särskild hänsikt till att de metoder, som av delegationen vid tidigare avräkningar tillämpats, visat sig i viss mån vacklande och det fördenskull varit omöjligt för landskapsmyndigheterna att uppgöra budgeten så, att tillfyllesgörande säkerhet ifråga om kompensationsrätt för landskapet kunde vinnas, riktade landskapsnämnden den 12 juli 1933 till landstinget en framställning, vilken föranledde landstinget att i skrivelse till Ålandsdelegationen - i sammandrag återgiven i delegationens framställning till Presidenten i samband med föreliggande avräkning - påpeka de olägenheter och de direkta orättvisor, vartill de av delegationen tillämpade metoderna vid hittills verkställda avräkningar visat sig leda. Av delegationens till landstinget avlätna svar

framgår, att densamma endast uti mycket inskränkt omfattning ansett sig kunna acceptera de av landstinget anförda synpunkterna och önskningsmålen.

Under den skriftväxling, som under tiden för arbetet å den föreliggande avräkningen ägt rum mellan landskapsnämnden och Ålandsdelegationen, har nämnden uti skrivelse för den 25 maj 1935 hos delegationen hemställt om att densamma, innan avräkningen definitivt slutförts, ville över denna inhämta utlåtande från landskapsnämnden för att därigenom i möjligaste mån förekomma att rena misstag kunde i avräkningen inflyta. Denna framställning från landskapsnämndens sida har delegationen ej besvarat, dess mindre tillmötesgått; och alldeles säkert är, att om landskapsnämndens anhållan bifallits avräkningen, åtminstone i flere avseenden utfallit annorlunda. Det kan nämligen icke ifrågasättas att icke avräkningen sådan densamma av Presidenten fastställts, uti flere fall påfört landskapet utgifter, vilka grunda sig på rena misstag, viss oaktsamhet från delegationens sida eller därpå att de förutsättningar, på vilka delegationens beslut stöda sig, i själva verket alls icke förelagat.

Återkommande till själva kalkylen, skall landskapsnämnden i det följande uppehålla sig vid varje av de enskilda utgifter, för vilka kompensation av Ålandsdelegationen förvägrats landskapet och därvid tillika angiva de orsaker, som för varje särskilt beslut varit

för delegationen bestämmande, för såvitt dessa orsaker äro för nämnden kända.

Året 1932.

1) Allmänna landstingskostnader. Fmk. 1.000:-. Denna till kom-
pensation förvägrade utgiftspost har uppkommit därigenom, att land-
tinget tillerkänt landskapskamreraren i ersättning för handhavande
av kassörsgöromålen vid landstinget för åren 1929-1932 ett belopp
om 800 mark samt för biträde vid finansutskottets sammanträden un-
der 1932 400 mark. Av hela beloppet, 1.200 mark, har sålunda endast
200 mark godkänts till komensation. Då kassörsarvodet beräknats
efter 200 mark per år och ersättning för biträde vid utskottessam-
manträdena under år 1932 till 400 mark, förefaller det som om dele-
gationen förvägrat komensation för tre år av arvoden, men godkänt
detsamma för ett år, samt förvägrat komensation för hela biträdes-
ersättningen. Dessa bagatellartade poster hava emellertid av okänd
orsak uti en utomordentligt hög grad intresserat delegationen, vil-
ken i till landskapsnämnden riktade förfrågningar dessutom önskat
få klarlagt, vilka myndigheter inom landstinget som beviljat ifrå-
gavarande arvoden. I anledning härav såg sig landskapsnämnden
föranlåten att i skrivelse till delegationen erinra om, att dele-
gationen laglikmätigt ej äger övervaka lagenligheten av landstingets
beslut eller dess stadgeenliga handhavande av sin uppgift, varför
av konstitutionella orsaker de begärda upplysningarna ej kunde av

landskapsnämnden lämnas. I sak må härtill anmärkas, dels att åt landskapskamreraren uppdragits kassörsuppgifter, vilka enligt lands- tingsordningen ankomma på landstinget självt, dels att tjänstemän i riket åtminstone i regeln uppbära arvode för expertis vid riksdagsutskottens sammanträden.

2) Landskapssekreterarens grundlön och ålderstillägg. Fmk. 6.720

Då denna anslagsfråga i landstinget blivit så grundligt omdebatterad, torde något uttalande från nämndens sida beträffande skäligheten av den åt sagda tjänsteman anslagna grundlönen ej vara påkallad. Men då särskilda uttalanden i landstinget givit vid handen, att man på en del håll utgår ifrån, att den år 1928 av landstinget beslutna förhöjningen tillkommit på initiativ av nämnden, eller på dess rekommendation, torde det vara nödvändigt att här framhålla, att sagda förhöjning av landstinget, med riktig uppskattning av tjänstens betydelse och den därmed förenade arbetsbördan, beslutats, utan någon som helst framställning från landskapsnämndens sida och utan att densamma eller någon ledamot därav någonsin i saken tillfrågats eller iklätt sig någon som helst garanti för förhöjningens kompensation. I övrigt hänvisas till vad de ledamöter i Ålandsdelegationen, som för sin del önskat kompensera beloppet vid ärendets behandling, anfört.

3) Ledamöternas i landskapsnämnden arvoden. Fmk. 660:-. Till

landskapsnämndens sammanträde den 29 december 1931 hade från Finska

Hushållningssällskapet inkommit en del skrivelser, åtföljda av förslag till fördelning av premier på jordbrukets och boskapsskötselområde. Då vid sagda sammanträde till följd av antalet övriga hände ärenden de förstnämnda frågorna, vilkas behandling komme att taga en hel sammanträdesdag i anspråk, ej hunno till handläggning av nämnden upptagas, beslöts att sammanträdet skulle fortsättas vid första möjliga tillfälle, vilket ej erbjöd sig före någon dag på nyåret, därvid även de övriga av sammanträdet träffade besluten skulle justeras. De för anförda ändamål till förfogande stående medlen voro nämligen endast delvis reservationsanslag, varför sagda ärenden måste slutbehandlas under året, om icke anslagen skulle gå förlorade. Med anledning därav att sammanträdet fortsattes vid en tidpunkt, då de tidigare ledamöterna frånträtt sitt uppdrag, har delegationen förvägrat kompensation för de med slutsammanträdet förenade utgifterna. Det är att märka, att någon som helst extra kostnad för landskapet eller statsverket härigenom icke uppkom - något som även framhölls av en delegationsledamot - varför, och då Ålandsdelegationens enda uppgift är att jämföra landskapets utgifter med rikets och icke att utöva någon som helst kontroll över den formella lagligheten av nämndens förvaltning, delegationens beslut, utom att detsamma, enligt nämndens förmenande, måste betraktas såsom ett utslag av en till det yttersta driven formalism, även ur saklig synpunkt synes vara inkonstitutionellt.

4) Landskapsnämndens dispositionsmedel. Fmk. 960:-. Av dessa har delegationen icke kompenserat sagda belopp, utgörande kostnader för ett armbandsur, som av landskapsnämnden den 2 februari 1932 såsom belöning tillerkändes en ung flicka från Föglö, Frida Österman, vilken under synnerligen anmärkningsvärda omständigheter räddat en ung man från drunkningsdöden. Uti Ålandsdelegationen upplystes, att landskapsnämndens ifrågavarande beslut träffats efter det Presidenten tilldelat berörda unga flicka republikens livräddningsmedalj. Upplysningen var fullständigt felaktig, enär först efter det sagda belöning utdelats och notis i lokaltidningen ingått härom, landshövdingens framställning torde avgått till Presidenten, vars beslut publicerades den 24 februari. Medaljen tillställdes Frida Österman den 6 därpåföljande mars. Såsom grund för delegationens förfarande - dylika belöningar har tidigare av landskapsnämnden utdelats och kompenserats - ligger sålunda en felaktig förutsättning, varför även detta belopp följaktligen blivit landskapet obehörigen påfört.

5) Bidrag till grundläggningskostnader för Ålands sinnessjukhus. Fmk. 475.000:-. Författningsenligt är riket förpliktat att med 50 % deltaga i grundläggningskostnaderna för kommunala sinnessjukhus. I förlitan på att denna grundsats skulle gälla också för Åland, har nödigt belopp av landstinget ställts till förfogande, då uppförandet av Ålands interkommunala sinnessjukhus vidtog. För

det i sådant avseende under år 1932 utanordnade beloppet, eller Fmk. 475.000, har Ålandsdelegationen vägrat kompensation under förhållande av, att utgiften vore av sådan beskaffenhet, att densamma borde utgå i extra ordinarie väg. Tydligt är att ifrågavarande bidrag ej lagligen kan av delegationen vägras, eftersom detsamma är i lag påbudet, varför delegationens beslut innebär ett nytt utslag av den formalism, som ofta kommit till uttryck i delegationens beslut.

6) Folkskolinspektorns ålderstillägg. Fmk. 1.740:-. Beträffande denna utgift, som grundar sig på delegationens ställningstagande uti samma fråga vid behandlingen av utjämnningen för år 1929, hänvisas till lantrådets förenämnda promemoria. I densamma framhålles, att delegationens förfarande innebär ett ingrepp uti landskapsförvaltningen, enär genom detsamma delegationen författningsvidrigt ingripit i ett å nämnden ensamt ankommande dispensärende. Visserligen uppgiver delegationen, att densamma införskaffat upplysning såväl från skolstyrelsen som från undervisningsministeriet därom, att i analoga fall dispens ej beviljas. Men eftersom landskapsnämnden vid ärendets beredning av vederbörande föredragande i sagda ministerium erhållit upplysningen att i föreliggande fall dispens säkerligen kommer att av statsrådet beviljas, ehuru något dylikt ärende, såsom förklarligt är, icke där förekommit, står delegationens förenämnda uppgift i ett motsatsförhållande till sistsagda upplysning, som vore

svårförklarligt, om man icke utgår från antagandet, att delegationen såväl av skolstyrelsen som av undervisningsministeriet erhållit samma svar, som landskapsnämnden bekom av skolstyrelsen, nämligen att ett dylikt ärende sagda myndigheter veterligt ej förekommit till behandling, och härav dragit förenämnda felaktiga slutsats.

7) Landskapsagronomens lön och ålderstillägg. Fmk. 21.000:-.

Ålandsdelegationens beslut att från compensation undantaga 18.750 mark av landskapsagronomens grundlön samt 2.250 mark av hans lagstadgade ålderstillägg synes fullständigt åsidosätta såväl landskapsagronomens lagstiftning på området som även utvisa bristande kännedom om de rättssatser, som i riket reglera det förvaltningsrättsliga prioritetsförhållandet vid kollission mellan lön och pension. Då emellertid, med hänsikt till delegationens sammansättning, det måste betraktas såsom uteslutet, att några dylika orsaker härvidlag föreligga, torde delegationens sällsamma beslut bero av andra orsaker. Dessa framgå också av den till avräkningen fogade framställningen till Presidenten. Enligt majoritetens i delegationen mening har landskapsnämnden, som ansett skäligt bestämma landskapsagronomens Lönegrens lön till 42.000 mark, vid utanordnandet av denna tagit hänsyn till den av Lönegren från riket uppburna indragningsstaten, eller 3.000 mark, samt sålunda under anställningstiden till honom utbetalat ett årligt lönebelopp om endast 39.000 mark. Då därför,

resonnerar delegationen sannolikt vidare, nämnden vid bestämmande av Lönegrens löneförmåner, beaktat den av honom åtnjutna indragningsstaten, hade densamma följdriktigt också bort innehålla så stort belopp av lönen, som motsvarar den pension, Lönegren sedan 1931 från riket uppburit.

Det är obekant, vilken rättsgrund delegationen ansett att landskapsnämnden kunnat för sitt presumerade förfarande åberopa, och sådant synes ej heller nämnvärt intressera delegationen. Men visserligen kan man ej fränkänna delegationens resonnemang åtminstone följdriktighet, och kunde detsamma fördenskull accepteras, försvårat icke förutsättningarna härför helt och hållet vore gripna ur luften, eller möjligen bero på oriktiga informationer - sådana ha nämligen under den tillämdalupna treårsperioden i ymnighet lämnats delegationen.

I föreliggande fall saknas emellertid helt och hållet de förutsättningar, på vilka delegationen sålunda synes ha stött sitt beslut. Ty landskapsnämnden har icke kunnat vid bestämmandet av Lönegrens löneförmåner taga i betraktande hans indragningsstat, vilken för övrigt uppgick till 3.600 mark och icke 3.000, som delegationen framhåller. Ifrågavarande agronomtjänst lediganslogs 1924 med en åtföljande grundlön av 39.000 mark, och i konkurrens med andra sökande utnämndes Lönegren till tjänsten. Denna lön har under hela Lönegrens tjänstgöring oavkortad till honom utbetalats, och

någon annan befattning med Lönegrens indragningsstat har nämnden ej tagit, än att den efter hans utnämning, i det avseende 4 § i verkställighetslagen den 6 maj 1920 innehåller, underrättade riksmyndigheterna om att Lönegren blivit till landskapstjänst utnämnd. Men om nu Ålandsdelegationen härom haft sin anförda uppfattning, måste man ovillkorligen fråga sig, varför delegationen, som haft tillgång till landskapets räkenskaper och givetvis ej kunnat undgå att konstatera, att de av Lönegren uppburna ålderstilläggen utgått enligt en grundlön om 39.000 mark, i stället för 42.000 - en dylik löneklass finnes f.ö. ej i landskapet - icke rättat misstaget och krediterat landskapet för skillnaden, uppgående till 2.490 mark. Vida mindre belopp bruka ju intressera delegationen i dess arbete, åtminstone då fråga är om att rikets intressen ej få lederas. Väl hade varit, om delegationens majoritet beaktat den ledamots uppfattning, som på ett synnerligen rättrådigt, klart och övertygande sätt utlade, att landskapsnämnden handlat lagstridigt, om den förfarit enligt de av delegationen förutsatta linjerna. Det förtjänar i detta sammanhang erinras om, att såväl rikets som landskapets resp. pensionslagar föreskriva, att vid kollission mellan lön och pension det är den sistnämnda, som skall vika för lönen. Liksom även att delegationen uttryckligt medgiver sig sakna ett legalt underlag för beslutet!

Det ifrågakomna, landskapet orättmätigt påförda beloppet är så

pass betydande, att landskapet knappast kan lämna Ålandsdelegationens beslut att utan vidare bestå, utan torde utvägar till rättande av detsamma av landskapsmyndigheterna böra sökas, varom mera framdeles.

8) Räntor. Fmk. 2.071:45. Förestående räntepost har uppkommit sålunda, att delegationen beräknat 6 % ränta å ett från utjämningskalkylen 1926-28 av misstag utelämnat räntebelopp, enligt delegationens uträkning uppgående till Fmk. 33.500:82, men rätteligen slutade å 24.028:30 mark, såsom en landshövdingen och landskapsnämnden emellan uppgjord och rättad kalkyl utvisar. Då emellertid beräknade av ränta på ränta ej är lagligen tillåtet, bör självfallet hela förestående belopp av riket till landskapet återbäras.

Det nu föreliggande fallet har emellertid en betydelse, som sträcker sig långt utöver värdet av förenämnda räntepost. Spörsmålet, huruvida den av republikens President meddelade stadfästelsen å Ålandsdelegationens utjämningsbeslut skall åt densamma anses medföra rättskraft eller om sådana av delegationen vid utjämnningen träffade beslut, som tillkommit på grund av felräkning, oaktsamhet eller uppenbar missuppfattning, skola i administrativ eller *-där* juridisk väg kunna rättas, har särskilda gånger upptagits till diskussion inom landskapsstyrelsen, som jämväl i frågan konsulterat särskilda rättslärdar. Därvid har överenskommelse nåtts därom, att Presidentens förenämnda stadfästelse ej bör kunna tillmätas rättskraft i den men-

att icke vid utjämnningen tillkomna felaktigheter böra kunna rättas, vare sig dessa ledara rikets eller landskapets intressen. Osäker har man dock varit i fråga om sättet, huruvida sådan rättelse skall sökas i administrativ väg eller saken möjligen kan underställas domstols prövning.

Uti det bidrag, som på grund av Ålandsdelegationens av Presidenten stadfästa beslut för utjämningsperioden 1929-31 skulle åt landskapet ur statsmedel utgivas, hade, såsom ovan anförts, av förbi-seende icke observerats förenämnda, av delegationen till 33.500:82 mark kalkylerade, men rätteligen 24.028:30 mark utgörande räntepost, riket till godo, och föreskrivande sig från perioderna 1923-25 och 1926-28. Medels skrivelse av den 28 sistlidne november har finansministeriet, till vars kännedom sakförhållandet genom Ålandsdelegationen bringats, anmodat landshövdingen att vidtaga åtgärd för räntebeloppets inbetalning till statsverket ur landskapets egna medel. Genom detta riksmyndigheternas förfarande har sålunda fastslagits, att utjämningskalkylen och de belopp, som i densamma överhetligt fastställts, icke äro ovillkorligt bindande för riket, utan att rättelse efteråt däri kan äga rum. Vid sådant förhållande måste uppenbart också landskapet vara berättigat att, där vid utjämningsförfarandet misräkning eller felaktighet landskapet till skada ägt rum, erhålla rättelse. Här yppar sig sålunda möjligheten för land-

pet att återvinna även sådana landskapet påförda eller av detsamma erlagda belopp, som av förbiseende eller oakttsamhet i avräkning i kalkylen förts landskapet till last. Dessa poster uppgå sammanlagt till rätt anseäliga belopp.

9) Arvoden åt landskapets ledamöter i Ålandsdelegationen. Fmk. 26440:- Någon anledning till uttalande från nämndens sida beträffande denna post föreligger icke.

10) Omkostnaden för debitering av landskapsskatt. Fmk. 16:80. Beloppet utgör på grund av särskild orsak avkortad landskapsskatt.

11) Allmänna kostnader. Fmk. 2.450:- Widstående utgift hänförs till kostnader, nedlagda på Brinkhaga insturktörsboställe. Samma belopp har emellertid av landskapet redan tidigare uppburits i samband med det för ifrågavarande boställe beviljade extraordinarie bidraget, varför denna post icke innebär utgift för landskapet.

År 1933.

12) Allmänna landstingskostnader. Fmk. 600:-. Beträffande denna post återhämtas i huvudsak vad nämnden under p. 1) anfört. Delegationen har sålunda för sin del fastslagit, att landskapskamrarens arvode för omhändertagande av kassörsgöromålen i landstinget för detta år ej kan gå i kompensation. Beslutet innebär, enligt landskapsnämndens mening, tvivelsutan en inblandning i landstingets inre förvaltning.

13) Allmänna landstingskostnader (bibliotekariens lön). Fmk.

1.000:-. Det av landstinget åt dess bibliotekarie medelst budgetbeslut tillerkända arvudet 2.000 mark, har av kansli Kommissionen ansetts icke motsvara den med sysslan förenade arbetsbördan, varför ett ytterligare arvode om 1.000 mark av sagda kommission utanordnats. Av orsak, att tillskottsbeloppet icke upptagits i budgeten, har Ålandsdelegationen förvägrat detsamma kompensation. Även i detta fall synes delegationen ha tillerkänt sig en uppsiktsbefogenhet ifråga om kontrollen över den formella lagligheten av kansli Kommissionens beslut, som ej är i autonomilagstiftningen förutsatt.

14) Landskapssekreterarens lön och ålderstillägg. Fmk. 6.720:-.

Även ifråga om denna post hänvisas till vad i det föregående under p. 2) anförts.

- 15) Ålands allmänna sjukhus. Fmk. 3.125:-. Denna utgift har påförts landskapet av orsak att sjuksköterskorna vid inrättningen tillerkänts ett extra lönetillägg om 100 mark i månaden av anledning, att på grund av flera års erfarenhet det visat sig omöjligt att stadigvarande besätta ifrågavarande befattningar, vilken omständighet vållat landskapet betydande utgifter i annonskostnader och i övrigt orsakat rubbningar i det regelbundna arbetet vid sjukhuset. Åtgärden visade sig även effektiv och de ständiga ombytena av sjuksköterskor avstannade. Ehuru de med landskapets insulära läge förenade omständigheterna väl motiverat åtgärden, har delegationen

ej fäst ringaste avseende härvid eller, visserligen i enlighet med tidigare tillämpad praxis, vid de besparingar, som härigenom vunnits. Numera har ifrågavarande lönetillägg indragits; med vilken följd, får framtiden utvisa.

16) Ålands sinnessjukhus. Fmk. 1.251.982:90. I fråga om denna post hänvisas till vad under p. 5) anförts.

17) Folkskolinspektorns ålderstillägg. Fmk. 145:- och

18) Landskapsagronomens lön och ålderstillägg. Fmk. 26.000:-.

Beträffande dessa bägge poster hänvisas till vad under p. 6) och 7) framhållits.

19) Räntor. Fmk. 15.012:35. Av denna post utgör 12.983:35 mark å landskapets av Ålandsdelegationen fastställda skuld till riket upplupna räntor, uppkomna på grund av sentida beslut om uppdebitering av landskapsskatt, och återstoden 2.029:- mark ränta på ränta (se p. 8).

20) Ålandsdelegationens arvoden. Fmk. 7.295:-. Ifråga om denna post torde något uttalande från landskapsnämndens sida ej vara påkallat.

År 1934.

21) Allmänna landstingskostnader. Fmk. 200:-. Beträffande denna post hänvisas till vad under p. 1 och 12 av landskapsnämnden anförts.

I fråga om punkterna

22) Landskapssekreterarens lön och ålderstillägg. Fmk. 6.720:-.

23) Sjuksköterskornas vid Ålands allmänna sjukhus lönetillskott,

Fmk. 4.250:- samt

24) Bidrag till grundläggningskostnader för Ålands sinnessjukhus

Fmk. 58.341:80 hänvisas till vad under p. 2 och 15 ovan anförts.

25) Till landskapsnämndens disposition för museet. Fmk. 2.800:-

Denna icke kompenserade utgiftspost är av alldeles särskilt intresse. Vad i frågan om utbetalningen av lön åt vaktmästaren vid Kastelholms museum under den tid landskapet omhänderhade förvaltningen av detsamma, tidigare förelupit, är för landstinget väl känt. Ur Ålandsdelegationens till avräkningekalkylen fogade betänkande framgår emellertid, att särskilda anmärkningsvärda omständigheter föranlett beslutet.

Ålandsdelegationen synes, i strid med vad som uti privaträttens allmänna läror alltid ansetts gälla, antaga, att ett avtal, vid vilket ett resolutivt villkor är fäst, retroaktiva påföljder inträda, i händelse villkorets uppfyllelse uteblir. Detta är icke riktigt (se bl.a. Ekström: Privaträttens allm. läror s. 743 ff), varför även av denna orsak delegationens beslut blivit felaktigt.

Men vidare framhåller delegationen i motiveringen till sitt beslut, att revisorerna för sin del ej kunnat godkänna utgiften och att densamma sålunda komme att återinflyta i landskapets kassa. Landstinget har emellertid redan tagit ställning till revisorernas yrkande på beloppets återbetalning och fullständigt underkänt detsam-

ma. Ur tillhandavarande uppgifter framgå, att denna revisorernas uppgift till delegationen förelåg vid dennas sammanträde den 23 september 1935, medan revisionsberättelsen undertecknades och inlämnades till landstingets kansli först den 10 därpåföljande oktober. Revisorerna fullgöra sitt uppdrag på landstingets förordnande och för dess räkning samt hava fördenskull ingen rätt att till utomstående myndigheter eller andra under revisionens gång lämna några så helst upplysningar. Redan tidigare har landskapsnämnden varit i tillfälle konstatera, att Ålandsdelegationen på förhand haft kännedom om omständigheter, varom inga andra än revisorerna kunnat lämna upplysning. I det nu föreliggande fallet har genom revisorernas förvånansvärda förfarande direkt skada tillskyndats landskapet, varför en erinran från landstingets sida härom till revisorerna ej torde kunna undvikas.

Vidare uppger delegationen i sitt betänkande att det meddelats detsamma, det ifrågavarande belopp ställts till landskapets förfogande eller står att lyftas av detsamma. Även detta meddelande är fullständigt gripet ur luften; beloppet har aldrig och kommer troligen aldrig att ställas till landskapets förfogande, såvida icke den eller de, som varit till utgiften vållande i detta avseende inses sin plikt. Här föreligger i övrigt åter ett av de många fall, då oriktiga informationer lämnats delegationen och av denna tagits till stöd för beslut i vidkommande frågor.

Men härtill kommer ytterligare, att delegationen till statskassar
indragit den inkomst landskapet haft av denna sin förvaltning, el-
 ler Fmk. 3.785:-- . Detta förfarande innefattar ingenting mindre än
konfiskation av landskapets medel, men måste väl närmast bero på
 ren oaktsamhet från delegationens sida, även om detsamma förunder-
 ligt väl stämmer med majoritetens inställning till allt, som har
 med landskapets fornvård att skaffa.

26) Näringarnas främjande. Fmk. 3.000:-- och

27) Flygtrafiken. Fmk. 4.000:--. Såsom känt har landskapsnämnden
 med beaktande av den uppenbara fördel, landskapets inryckande i pro-
 grammet för den internationella flygtrafiken för detsamma medför,
 och, sedan det flygtrafikens upprätthållande bolaget förbundit sig
 att ställa ett flygplan till landskapets disposition för event. nöd-
 vändiga sjuktransporter, beviljat nämnda bolag en subvention om
 10000 mark, av vilket belopp 3.000 mark påfördes anslaget för sjuk-
 vårdsändamål, 3.000 mark i dispositionsmedlen för främjandet av land-
 skapets näringsliv, som ju uppenbart måste ha nytta av sagda trafik,
 ävensom 4.000 mark själva flygtrafiken. Av dessa belopp har delega-
 tionen kompenserat endast det förstnämnda anslaget, men påfört land-
 skapets de tre övriga på skäl, som i dess betänkande framföras. Det med-
 gives villigt, att de principer, delegationen härvidlag följt, ~~prin-~~
~~cipiellt~~ måhända kunna försvaras såsom formellt riktiga. Genom se-
 nare tillkomna budgetbeslut har landstinget emellertid visat sig om-

fatta landskapsnämndens synpunkter ifråga om nödvändigheten av flygtrafikens subventionering.

28) Räntor. Fmk. 14.988:25. Av denna räntepost utgör 12.983:35 mark ränta uppkommen på grund av landstingets sentida åtgärd om inbetalning av landskapets genom föregående avräkning fastställda skatt till statsverket (jmf p. 19) samt 2.004:90 ränta på ränta (p. 8).

29) Delegationsledamöternas arvoden. Fmk. 14.988:25. Denna post påkallar icke något uttalande från nämndens sida.

30) Landskapsagronomens pension. Fmk. 23.400:-. Beträffande denna landskapet - dock icke slutligt - påförda post får nämnden hänvisa till den redogörelse i frågan, som av nämnden i anledning av revisionernas vid senaste session föredragna berättelse till landstinget avgavs. Ur sagda utredning framgår, att själva källan till delegationens i frågorna om landskapsagronomens lön och pension träffade och, enligt landskapsnämndens övertygelse, mindre välbetänkta beslut kan betecknas lantbruksministeriets bekanta och av uppenbart förbi-seende tillkomna förordnande om utbetalning av indragningsstat åt i landskapets tjänst antagna, förre distriktsagronomen Lönegren, ävensom att landskapsnämnden ej haft någon laglig, vare sig rätt eller möjlighet, att vägra Lönegren hans pension av orsak, att han redan tidigare uppbar pension från riket. I övrigt får landskapsnämnden hänvisa till vad under p. 7 anförts.

Sedan delegationen uti sin ovan behandlade avräkning beslutat att till fullt belopp kompensera icke allenast landskapsarkeologens avlönning utan även kostnaden för uppförande av Kumlinge sjukstuga, har emellertid beträffande dessa tvenne anslag Presidenten återremitterat avräkningen till delegationens förnyade behandling med framhållande av att utgiftsposterna ej hade bort kompenseras. Uti vardera dessa frågor hade i delegationen olika uppfattningar gjort sig gällande, men besluten träffats i enlighet med majoritetens åsikt. Vid den förnyade behandlingen förbyttes majoriteten i minoritet med därav härflytande resultat. Beträffande de särskilda posterna är att annotera:

31) Kumlinge sjukstuga. Fmk. 594.439:85. Delegationens nya beslut ansluter sig i huvudsak till en tidigare, ehuru vacklande praxis, vars rättmätighet städse motsagts av landskapsmyndigheterna. Beloppet torde väl återfås i extra ordinarie väg.

32) Landskapsarkeologens lön. Fmk. 12.000:-. Såsom känt hade Ålandsdelegationen i sin till Presidenten i och för stadfästelse översända avräkning i full utsträckning kompenserat den åt landskapsarkeologen utbetalade lönen för trienniet. Sedan emellertid Presidenten i och för ny behandling av ärendet återremitterat avräkningen till delegationen, har denna efter omröstning beslutat, att sagda tjänstemans lön skall kompenseras endast till den 1 september 1934 samt sålunda lämnat förestående belopp utom avräkningen.

Härvid förtjänar hållas i minnet,

att enligt fackmyndighetens på området, Arkeologiska kommissionens tillkännagivna uppfattning sagda tjänsteman vid sin anställning såsom tjänstförrättande landskapsarkeolog innehaft den kompetens, som enligt inom kommissionen tillämpade grunder varit härför erforderlig, samt att han vid tiden för sin utnämning till ordinarie landskapsarkeolog kompletterat sina praktiska meriter därhän att han för befattningen varit ej blott fullt kompetent utan även att hans löneförmåner, för att vara jämförbara med härmed jämförbara tjänstemän i riket, borde utgå med 43.500 mark; samt

att enligt samma fackmyndighet anställandet av en dylik tjänsteman i landskapet med hänsikt till de förvaltningsuppgifter, som på detta område påvila landskapet, varit nödvändigt.

Vid sådant förhållande måste objektivt fastslås, att alla förutsättningar för full kompensation av de med landskapsarkeologtjänsten för enade löneförmånerna måste anses hava förelegat. Att kompensation likväl förvägrats måste således bero på orsaker, vilka ligga helt på sidan om ett sakligt bedömande av frågan.

Den tidpunkt, till vilken landskapsarkeologens lön kompenserats, har fastställts till den 1 september 1934, eller den dag, då överenskommelseförordningen av den 18 oktober 1924 angående ordnande av förminnesvården på Åland av tillräckligt kända orsaker enligt landskapsnämndens beslut skulle träda ur kraft och denna förvaltning övertogs av landskapet ensamt i överensstämmelse med de grunder, som angivats

förordningen om forntida minnesmärkens fredande av den 2 april 1883. Det är uppenbart denna omständighet, nämligen att landskapet jämlikt självstyrelselagens klara stadganden, tillåtit sig att övertaga den förvaltning, som jämlikt sistnämnda lag skall omhänderhavas av landskapet, men vilket beslut motarbetats av de krafter, ^{vilka} ~~som~~ varit verksamma för inskränkning av landskapets grundlagsenliga rätt att självt omhänderhava sin fornminnesvård, ^{som} ~~och vilka~~, uppenbart även föranlett ifrågavarande kompensationsvägran, vars beskaffenhet torde för lands tinget stå klar.

x

x

x

Det måste fastslås såsom ett i högsta grad beklagansvärt faktum, att i trots av de ansträngningar, som från landskapsmyndigheternas, såväl landstingets som landskapsnämndens, sida, gjorts att såvitt möjligt undvika utgifter, som icke omedelbart kunna och böra av Å-landsdelegationen kompenseras, dessa ansträngningar likväl från sagda myndigheters sida icke allenast visat sig fruktlösa, utan att tvärtom de icke kompenserade beloppen, åtminstone ifråga om storlek för varje period stegrats i stark progression. Till en del beror denna omständighet väl därpå, att Ålandsdelegationen vid utjämningsförfarandet tillämpar metoder, vilka enligt landskapsmyndigheternas övertygelse icke äro överensstämmande med de uti 26 § autonomilagen angivna grunderna för sagda förfarande, men, såsom ur de föregående

kommentarerna till de landskapet påförda utgifterna framgår, måste såsom en väsentlig orsak till resultatet av den nu föreliggande utjämnings tillskrivas det sakförhållande, att delegationen ej velat tillmötesgå landskapsnämndens i det tidigare omförmälda anhållan om att i och för utlåtande, innan avräkningen översändes till Presidenten, få densamma sig tillställd. Något konstitutionellt hinder härpå torde ej kunna utletas, och måhända skulle en framställning till Presidenten i anförst syfte kunna räkna på framgång. Det är ju uppenbart att landskapet genom en sådan praxis kommit till en synnerligen oförmånlig ställning gentemot riket, vars myndigheter, innan avräkningen föredrages för Presidenten, äro i tillfälle att i ärendet bevakas rikets intressen, medan denna möjlighet, sådana förhållandena nu gestaltat sig, icke stå landskapets myndigheter till buds. Vid sådant förhållande finner landskapsnämnden det alldeles nödvändigt, att en åtgärd i framhållet avseende riktas till Presidenten.

I skrivelse för den 29 november 1933 har landstinget, som förklarar sig omfatta de av landskapsnämnden i dess tidigare berörda framställning av den 12 juli s.å. framhållna synpunkterna, i fråga om de av delegationen vid utjämningsförfarandet tillämpade metoderna, anhållit om att delegationen ville delgiva landstinget sin uppfattning angående möjligheterna att tillmötesgå landstingets i skrivelsen uttalade önskningsmål. Uti angiven svarsskrivelse har delegationen den 19 därpåföljande december för landstinget förklarat att densamma i

huvudsak nödgades vidbliva sitt härintills tillämpade arbetssätt och principer, men att däremot vissa av de framhållna önskningsmålen äro beaktansvärda och förtjäna att uppmärksammas vid treårsregleringen. Vid behandlingen av svaret den 23 februari 1934 enade sig landstinget om ett uttalande, som i huvudsak går ut på att, ehuru landstinget fortfarande nödgas vidbliva sin uti förenämnda skrivelse framhållna uppfattning i frågan, dock anser sig böra avvakta händelsernas vidaregång, övertygat om att framtida avräkningar skola "verkställas på ett sätt, som vittnar om rättvisa, vindsynthet och billighet".

Huru dessa landstingets förhoppningar infriats, framgår av den nu föreliggande avräkningen.

Ikke nog med att delegationen, utan att härför äga författningsenligt stöd, ingått i prövning av den formella laglighet, varpå några av landstinget beslutna utgifter, som icke ens påståtts vara för höga, grunda sig, och för dem vägrat compensation (se p. 1, 12 o. 21), vilket förfarande uppenbart innefattar ett otillåtligt ingrepp i landskapets rätt att sig självt förvalta, utan delegationens majoritet har även med total omkastning av de principer, som kommit till klart uttryck i såväl rikets som landskapets lagstiftning, nämligen att vid kollission mellan lön och pension det är pensionen som skall vika och icke lönen, oförbehållsamt uttalat sig för att landskapsmyndigheterna bort lagstridigt innehålla lön till förmån för

pension (p. 7 o. 30). Vidare har delegationen, i trots av att behörig myndighet i riket intygat, att om landskapet icke åtnjutit självstyrelse, riket självt nödgats vidtaga en viss åtgärd, likväl vägrat kompensation av med densamma förenade utgifter (p. 31) samt likaså vägrat kompensation för en utgift, till vilken riket enligt gällande lag på sitt förvaltningsområde är förpliktat (p. 5, 15 o. 24). Ytterligare har delegationen, nu för tredje gången i självstyrelsens historia, till statsverket rättsstridigt indragit en landskapets enskilda inkomst (p. 25). Och slutligen har delegationens majoritet, ehuru behörig fackmyndighet i riket vitsordat, icke allenast att en i landskapet inrättad befattning varit nödvändig för handhavandet av förvaltningen på visst område, utan även att samma befattnings innehavare i fullt mått ägt härför nödig kompetens, likväl godtyckligt vägrat kompensation för en del av samme befattningshavares lön.

Landstingets ovan refererade förhoppning, att framtida avräkningar skola verkställas på ett sätt, som vittnar om rättvisa, vidsynhet och billighet, har, såvitt landskapsnämnden kunnat döma, fullständigt genom den nu verkställda avräkningen grusats. Enligt landskapsnämndens förmenande kan landstinget icke lämna åtminstone en del av delegationens ovan anmärkta beslut, som uppenbart innebära kränkning av landskapets rätt därhän. Skulle landskapet utan gensvar finna sig i påföljderna av dessa beslut, innebure sådant, praktiskt

tiskt sett, tvivelsutan slutet på dess ekonomiska självförvaltning och därmed även ett uppgivande av väsentliga delar av dess självstyrelse. Emellertid, och med hänvisning till vad under p. 8 anförts, synes en väg numera öppna sig för ernående av rättelser i åtminstone de flesta av de i det föregående anmärkta fallen, däri landskapets rätt lederats.

Jämte det landskapsnämnden överlämnar ovanstående relation till landstingets benägna beaktande, tillåter sig landskapsnämnden föreslå, att landstinget antingen självt och i den mån sådant är förenligt med landstingets ställning i rättssystemet, ville vidtaga de behöfliga åtgärderna för återvinnande av vad enligt det ovanstående rättsvidrigt frånhänts landskapet, eller också uppdraga åt landskapsnämnden att icke allenast med anlitande av alla tillbudsstående lagliga medel försöka åvägabringa restitution av sådana av landskapet tidigare till statsverket erlagda belopp, som orättmätigt påförts landskapet, utan även att vidtaga nödiga åtgärder för att i senast verkställda avräkning tillsyneskomna felaktigheter om möjligt måtte med avseende å sina verkningar undanröjas.

Mariehamn den 4 februari 1936.

på landskapsnämndens vägnar:

